

Constantinos Simitis

Από: Ζανιάς Γεώργιος [zantias@aueb.gr]

Αποστολή: Παρασκευή, 23 Ιανουαρίου 2009 1:24 μμ

Προς: csimitis@otenet.gr

Θέμα: Dyo Arthra

Συνημμένα: Public Debt - Zantias.doc; H krisi ws eykairia. Zantias.doc

Sas parakalw, dwste ston Proedro ta dyo arthra pou episynaptw, isws ton endiaferoun. To ena (gia to Dimosio Xreos) dimosieytike sto BHMA THS KYRIAKHS sto telos Dekemvriou kai to allo tha dimosieytei stin idia efimerida tin Kyriaki.

Me filikous xairetismous.

George P. Zantias
Professor of Economics
Athens University of Economics and Business
76 Patission Street
Athens 104 34
Greece

Tel:

Fax

Email:

Information from ESET Smart Security, version of virus signature database 3373
(20080821)

The message was checked by ESET Smart Security.

<http://www.eset.com>

Η κρίση ως ευκαιρία

Γιώργος Π. Ζανιάς, Καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μπορεί η κυβέρνηση να αποδίδει στη διεθνή κρίση τις κακές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες χειροτερεύουν με κάθε καινούργια ανακοίνωση προβλέψεων, η αλήθεια όμως είναι πιο κοντά στο ότι η κρίση απλά ανέδειξε τα προβλήματα τα οποία με μαθηματική ακρίβεια θα εμφανίζονταν έτσι κι αλλιώς. Το ότι αναδείχθηκαν πιο νωρίς, πριν χειροτερέψουν κι άλλο, είναι θετικό. Πολύ σημαντικό είναι επίσης το ότι η ανάδειξη αυτών των προβλημάτων σε περίοδο γενικότερης κρίσης δίνει στην κυβέρνηση δυο πλεονεκτήματα τα οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για να πετύχει μια πιο ριζική αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία χρονίζουν.

Τα δύο πλεονεκτήματα συνίστανται: πρώτον στην ευρύτερη κοινωνική συναίνεση η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσα στην κρίση για την αναγκαιότητα επίλυσης κάποιων προβλημάτων. Ιστορικό προηγούμενο αποτελεί το αγκάλιασμα των στόχων του Μάαστριχτ από την ελληνική κοινωνία, στη δεκαετία του 1990, η οποία είχε κουραστεί από την παρατεταμένη οικονομική αστάθεια που χρονολογείτο από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973. Δεύτερον, όπως το Μάαστριχτ χρησιμοποιήθηκε από την τότε κυβέρνηση ως άλλοθι για κάποιες λιγότερο φιλολαϊκές, αλλά μακροχρόνια απαραίτητες, αποφάσεις οι οποίες πάρθηκαν, κάτι παρόμοιο θα μπορούσε να γίνει και τώρα. Αρκεί βέβαια τα βέλη της επικοινωνιακής πολιτικής να μην στρέφονται στο να δείξουμε πως κάποιοι άλλοι φταίνε (κρίση, προηγούμενοι –

σταθερό μότο τα τελευταία πέντε χρόνια, κλπ), αλλά στο να είμαστε ειλικρινείς και να πείσουμε την κοινωνία για την αναγκαιότητα να βρεθούν λύσεις.

Είναι όμως τόσο άσχημα τα πράγματα; Δυστυχώς ναι, και κρύβονταν μέχρι τώρα κάτω από το χαλί που λέγεται «γρήγορη οικονομική ανάπτυξη». Αυτή κράτησε μιάμιση δεκαετία και οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην ευρύτερη ώθηση που έδωσε η πορεία προς και τελική ένταξη στην ΟΝΕ, κυρίως δε η κατάρρευση των επιτοκίων.

Τα σημάδια για την επερχόμενη στιγμή της αλήθειας για την ελληνική οικονομία ήταν φανερά από καιρό: 1) Η ανταγωνιστικότητα μειωνόταν συνεχώς και η διεθνής κατάταξη της χώρας κατρακύλησε, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Forum, από την 37η στην 67^η θέση ανταγωνιστικότητας μεταξύ 2004 και 2008. 2) Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών γιγαντώθηκε ξεπερνώντας το 14% του ΑΕΠ το 2008 έναντι 6% το 2004 (οι δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας δεν δικαιολογούσαν τα επίπεδα κατανάλωσης που είχαν επιτευχθεί). 3) Το δημόσιο χρέος παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα παρά τους γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης (με αποτέλεσμα να δανειζόμαστε τώρα με προ-ΟΝΕ όρους και να υποβαθμίζεται η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας). 4) Η διαφθορά αυξήθηκε αλματωδώς (σύμφωνα με την Διεθνή Διαφάνεια, το ποσοστό των Ελλήνων που «λαδώνουν» για να κάνουν τη δουλειά τους αυξήθηκε από 12% το 2004 στο 27%(!) το 2007).

Η απάντηση της κυβέρνησης σε αυτά τα σημάδια ήταν η αναβολή λήψης δύσκολων αποφάσεων και η επιστράτευση της δημιουργικής λογιστικής: αυξήσαμε στα χαρτιά το ΑΕΠ (και ετοιμάζεται μια δεύτερη τέτοια αύξηση), αφήσαμε τα χρέη των νοσοκομείων (με το να μην τα πληρώνουμε) έξω από το δημοσιονομικό έλλειμμα,

αλλάξαμε δυο φορές τον τρόπο καταγραφής των αμυντικών δαπανών στον προϋπολογισμό, κλπ. Δηλαδή η κυβέρνηση αγόραζε πολιτικό χρόνο. Την πρόλαβε όμως η κρίση.

Τα προβλήματα τα οποία χρειάζονται επίλυση είναι γνωστά: παιδεία – ως ανθρώπινο δυναμικό αλλά και νοοτροπία δημόσια διοίκηση – για αποτελεσματικό κράτος και φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον ασφαλιστικό εξυγίανση της λειτουργίας των αγορών φοροεισπρακτικός μηχανισμός αποτελεσματικότητα δαπανών συντεχνίες κλειστά επαγγέλματα αγορά εργασίας κλπ. Δεν είναι ο σκοπός αυτού του άρθρου να αναλύσει τα προβλήματα αυτά. Το θέμα είναι πως η κρίση μπορεί να σηματοδοτήσει μια νέα αρχή. Όχι βέβαια σε όρους αλλαγών προσώπων στην κυβέρνηση ή την υιοθέτηση φιλολαϊκών πολιτικών με χρονικό ορίζοντα λίγων μηνών για να δούμε «αν μας παίρνει» να κάνουμε εκλογές, αλλά επιλογές με μακροχρόνια αποτελέσματα τα οποία μπορεί να μην εμφανιστούν καν στην διάρκεια της τρέχουσας τετραετίας.

Οι κρίσεις αναδεικνύουν τα προβλήματα αλλά, δυστυχώς, από μόνες δεν δίνουν και τις λύσεις. Γι' αυτό χρειάζονται ηγεσίες οι οποίες μεγιστοποιούν το κοινωνικό συμφέρον και όχι την επιμήκυνση της παραμονής τους στην εξουσία. Ας υψωθούν λοιπόν στο ύψος των περιστάσεων.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ: Η ΚΕΡΚΟΠΟΡΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

(Γράφτηκε στις αρχές Δεκεμβρίου 2008)

Γιώργος Π. Ζανιάς, Καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η μεγαλύτερη πληγή της ελληνικής οικονομίας την οποία ανέδειξε η τρέχουσα διεθνής κρίση είναι αυτή του δημόσιου χρέους. Η ανάδειξη αυτή σηματοδοτήθηκε από την εκτόξευση του κόστους δανεισμού του ελληνικού δημοσίου στις 160 μονάδες βάσης πάνω από τα αντίστοιχα ομόλογα του γερμανικού δημοσίου, σε επίπεδα δηλαδή που υπήρχαν μόνον όταν ήμασταν εκτός Ευρωζώνης. Η διαφορά είναι τεράστια αν σκεφτεί κανείς πως τα πρώτα χρόνια μετά την ένταξη στην ΟΝΕ ήταν γύρω στις 20 μονάδες βάσης. Αν αυτή η αύξηση εφαρμοστεί σε ολόκληρο το δημόσιο χρέος, οι τόκοι για την εξυπηρέτησή του αυξάνονται κατά 35-40%. Δηλαδή, δυνητικά, ποσά πάνω από 4 δις ευρώ επιπλέον σε τόκους κάθε χρόνο, αντί να δαπανώνται για άσκηση κοινωνικής και άλλων πολιτικών. Η σύγκριση επίσης με τις λίγες εκατοντάδες εκατομμυρίων ευρώ που ξοδεύονται για την επιπλέον στήριξη των αδυνάτων στην τρέχουσα κρίση είναι άνιση. Γιατί όμως αυτή η εξέλιξη και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί ριζικά το πρόβλημα του υψηλού δημοσίου χρέους στην Ελλάδα (υψηλότερο μαζί με την Ιταλία στην ΕΕ);

Η αντίδραση των αγορών στην τρέχουσα συγκυρία πρέπει να θεωρηθεί φυσιολογική. Όταν υπάρχει στενότητα στη διεθνή ρευστότητα, οι δανειστές δανείζουν εκεί που υπάρχει μεγαλύτερη σιγουριά. Τι είδαν λοιπόν οι δανειστές, σε αντίθεση με την κυβέρνηση η οποία προσπαθεί να παρουσιάσει μια θετική εικόνα; Κατ' αρχήν, είδαν ότι η κυβέρνηση δεν αντιμετωπίζει σοβαρά το δημοσιονομικό πρόβλημα και δεν αξιοποίησε την εποχή της γρήγορης ανάπτυξης και των χαμηλών επιτοκίων για να μειώσει το πρόβλημα. Το χρέος της **κεντρικής** κυβέρνησης, που αντιπροσωπεύει τις δανειακές ανάγκες του ελληνικού δημοσίου, αυξάνει συνεχώς. Μάλιστα, αν τα σημαντικά χρέη των νοσοκομείων ενσωματωθούν στο δημόσιο χρέος (όπως έκανε με την «απογραφή» η σημερινή κυβέρνηση), η αύξηση του χρέους γίνεται μεγαλύτερη. Λογιστικές τακτοποιήσεις αντιστρέφουν την αυξητική τάση του χρέους για τα μάτια των Βρυξελλών. Αφαιρώντας το ενδοκυβερνητικό χρέος (ουσιαστικά τα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου που έχουν αγοράσει τα ασφαλιστικά ταμεία και οι δημόσιοι οργανισμοί) προκύπτει το χρέος της γενικής κυβέρνησης, το οποίο παρακολουθούν οι

Βρυξέλλες. Σε μεγάλο βαθμό αυτή η αύξηση μπορεί να υπαγορευτεί από την κυβέρνηση ζητώντας από τα διοικητικά συμβούλια των ασφαλιστικών ταμείων (τα οποία αυτή ορίζει) να αυξήσουν τις αγορές τους σε ομόλογα του ελληνικού δημοσίου, και συνεπώς το ενδοκυβερνητικό χρέος. Κάπως έτσι, το ενδοκυβερνητικό χρέος αυξήθηκε κατά 29%(!) το 2008 όταν το ονομαστικό ΑΕΠ αυξήθηκε μόνο κατά 7,7%. Το αποτέλεσμα ήταν η οριακή μείωση του χρέους γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ αλλά όχι και των δανειακών αναγκών του δημοσίου. Με αυτόν τον λογιστικό τρόπο, η ελληνική κυβέρνηση μπορεί να καυχάται ότι μειώνει το πρόβλημα ενώ οι γραφειοκράτες των Βρυξελλών έχουν να ασχοληθούν με ένα πρόβλημα λιγότερο. Οι αγορές όμως βλέπουν και αυτό φαίνεται τώρα. Φαίνεται επίσης και από τον βαθμό πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας (από διεθνείς αξιολογικούς οίκους), η οποία μειώθηκε οριακά το 2004 και παρέμεινε στα ίδια επίπεδα από τότε (ενώ από το 1995 μέχρι το 2003 είχε βελτιωθεί κατά πέντε ολόκληρες βαθμίδες). Έτσι, τώρα που η κυβέρνηση χρειάζεται πόρους προκειμένου να εφαρμόσει αντι-κυκλική πολιτική για να μειώσει τις συνέπειες της κρίσης, έχει να επιλέξει ανάμεσα στον ακριβό δανεισμό και στην επιτάχυνση της επιβράδυνσης.

Το πρόβλημα του δημόσιου χρέους χρειάζεται ένα μακροχρόνιο σχέδιο αντιμετώπισής του. Πολλοί πιστεύουν πως η θεραπεία βρίσκεται στην μείωση του μεγέθους του δημόσιου τομέα. Και όμως, σε όρους δημόσιων δαπανών η Ελλάδα βρίσκεται πίσω από τις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 κρατών μελών (ΕΕ-15). Η σύγκριση με τις Σκανδιναβικές χώρες είναι ιδιαίτερα καταλυτική. Το πρόβλημα του δημόσιου τομέα δεν βρίσκεται στο μέγεθός του αλλά στην αναποτελεσματικότητά του, και έχει τουλάχιστον τρεις όψεις: Πρώτον, το αναποτελεσματικό κράτος είναι σπάταλο: περισσότεροι δημόσιοι υπάλληλοι από ό,τι χρειάζεται, καμία σύνδεση αμοιβών και παραγωγικότητας, απαρχαιωμένες οργανωτικές δομές, υποχρησιμοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών, κλπ. Δεύτερον, και ίσως σπουδαιότερο, ένα αναποτελεσματικό κράτος δεν παράγει την ποσότητα και την ποιότητα εκείνη των υπηρεσιών που θα κάνει τους πολίτες λιγότερο απρόθυμους να το χρηματοδοτήσουν μέσω της φορολογίας. Η φορολογική συνείδηση δεν δημιουργείται με τηλεοπτικά σποτάκια αλλά με βελτίωση της ανταποδοτικότητας των εσόδων του προϋπολογισμού. Δεν είναι δυνατόν να πεισθεί ο μέσος Έλληνας να αποκτήσει φορολογική συνείδηση όταν χρειάζεται φροντιστήρια παράλληλα με το δημόσιο σχολείο και φακελάκι για να ...βρει την υγεία του. Τρίτον, ο

φοροεισπρακτικός μηχανισμός είναι μη αποτελεσματικός. Είναι χαρακτηριστικό πως η αύξηση των εσόδων από ΦΠΑ τα τελευταία χρόνια βρίσκεται μόνο στο μισό της ονομαστικής αύξησης του ΑΕΠ. Τα παραπάνω προβλήματα αναποτελεσματικότητας ενισχύονται και από τις αδικίες του φορολογικού συστήματος (π.χ. ο φορολογικός συντελεστής των εργαζομένων είναι μεγαλύτερος από αυτόν των κερδών).

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να έχουμε τεράστιο δημόσιο χρέος αλλά να δίνουμε μόνο 3% στην παιδεία και να έχουμε τις μεγαλύτερες αναλογικά ιδιωτικές δαπάνες υγείας στον ΟΟΣΑ. Συνεπώς, αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια κυβέρνηση με σχέδιο για τη μείωση του δημόσιου χρέους και αποφασισμένη να κάνει τις απαραίτητες αλλαγές στη λειτουργία του κράτους ώστε και τα έσοδα να αυξηθούν και οι δαπάνες να παράγουν μεγαλύτερο και καλύτερο προϊόν.